

Natuurlijk Delfland
Postbus 133
2600 AC DELFT

afdelingDelfland@knnv.nl
www.knnv.nl/afdelingDelfland
twitter: NatuurlijkDelfland
facebook: NatuurlijkDelfland
instagram: NatuurlijkDelfland

Natuurlijk Delfland

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

1 april 2020

Thema 2020: Natuurinclusief Soort van het seizoen: steenhommel

Bij Natuurinclusief komen beelden boven van de mens die in het dagelijks leven bezig is en rekening met de natuur houdt. Dit alles het hoofd, hart en handen, of te wel met kennis van de natuur, passie voor de natuur en beschermen van de natuur. Dit is samenleven met de natuur.

Steenhommel, Ems Zuidgeest

Steenhommel bij het Melarium, Anna Kreffer

Steenhommel die zich bedreigd voelt tilt zijn poot op, Anna Kreffer

Meld je steenhommel via
afdelingdelfland@knnv.nl
of via
[KLIK HIER](#)

Eigen ervaring

In de eerste week van maart zag ik mijn eerste steenhommelkoningin van dit jaar. Ze zat wat "versteend" in het gras, niet echt in staat om te bewegen. Toen ze merkte dat ik naderde stak ze haar middelpoot omhoog. Dat is niet als groet bedoeld, hoewel ik dat wel een aardig idee zou vinden, het is verdediging. Hommels kan je in zo'n situatie helpen met het aanbieden van wat verdunde honing of suikerwater op een lepel. Dat had ik niet bij de hand, ik heb een bloem van longkruid voor gehouden. Ze stak daar haar tong in en gelukkig gaf de aanwezige nectar net genoeg energie om weer weg te vliegen.

Herkenning steenhommel

De steenhommel (*Bombus lapidarius*) is een van onze wilde bijen. Hommels zijn grote bijen en ze zijn ook sociaal, wat betekent dat ze in volken leven. De vrouw steenhommel is zwart met een mooi roodbruin achterlijf. De koningin is 20 – 22 mm groot, de werkster 12 – 16 mm. De man, een dar, heeft als extra een gele kraag en gezicht en is 14 – 16 mm groot. Hommelvrouwen hebben net als honingbijen verzamelharen op de achterpoten om stuifmeel te vervoeren, deze haren ontbreken bij de darren. De steenhommel heeft een lange vliegtijd en is te zien van maart tot oktober, de koningin en werksters verschijnen het eerst, wat later zijn ook de mannen te zien. Steenhommels zijn nog steeds een algemene soort in ons land.

Leefwijze

De steenhommelkoningin ontwaakt in maart uit haar winterslaap, net iets later dan de aardhommels. Als zij wakker wordt gaat zij eerst op zoek naar bloemen met nectar om aan te sterken. Daarna begint zij met het maken van een nest. Ze zoekt een holte in de grond of in een (insecten)muur en bouwt van was een potje, dat vult ze met nectar. Voorraad als noodvoedsel voor dagen die te koud of te nat zijn en uitvliegen niet kan. Ze legt ongeveer 10 eitjes, bedekt ze met een laagje was en houdt ze warm met haar eigen lijfje. Aan de onderkant heeft ze geen haren, zodat de warmte makkelijk overgedragen kan worden. Na ongeveer vijf dagen komen de eitjes uit. De larven eten van de nectar en stuifmeel dat de moeder verzamelt en eenmaal volgroeid verpoppen ze in een zelf gesponnen cocon. Na vier tot zes weken verschijnen de werksters, die de koningin gaan helpen met het verzorgen van de volgende eitjes en larven en het halen van nectar en stuifmeel. De koningin blijft nu binnen.

Een hommelnest is wat rommelig, potjes waaruit nieuwe hommels komen worden voorraadpotten. Nieuwe potjes voor de eitjes worden bovenop andere gebouwd. De eerste werksters leggen geen eitjes. Als er voldoende werksters zijn legt de koningin ook onbevuchte eitjes waaruit de darren komen. Sommige werksters gaan ook eitjes leggen, ook daaruit komen darren. Sommige larven krijgen extra voedsel, dat worden de nieuwe koninginnen. Het wordt druk in het hommelnest. Een kolonie kan uit wel 100 tot 300 individuen bestaan.

De oude koningin verliest haar greep op het volk, de werksters helpen haar niet meer en ze wordt doodgestoken. Nieuwe eitjes worden niet meer gelegd. De darren vliegen uit en blijven bij de nesten hangen om de nieuwe koninginnen te bevruchten als deze uitvliegen. Het oude volk sterft.

Na het paren gaan de nieuwe koninginnen op zoek naar een geschikte plek om te overwinteren. Dat kan van alles zijn: in een zelf gegraven holletje in de grond, onder stenen, in een bloempot, vogelhuisje of de spouwmuur van een huis. Zes tot negen maanden duurt de winterslaap. Veel hommelskoninginnen overleven de winter niet doordat hun overwinteringsplek te nat wordt of schimmels haar ziek maken.

Voedsel

Steenhommels zijn polylectisch, ze bezoeken vele soorten bloemen. Wel hebben ze een voorkeur voor bloemen met korte bloembuizen omdat zij een korte tong hebben. Planten die de steenhommel bezoekt zijn onder andere: longkruid, zenegroen, paardenbloem, fruitbomen, sleedoorn, bieslook, munt, marjolein en hemelsleutel.

Bij bloemen waar de nectar te diep zit, bijvoorbeeld smeerwortel, bijten ze wel eens een gaatje onderin, zodat ze er toch bij kunnen.

Belangrijke bestuivers

Door de haren en hun grootte kunnen hommels al vroeg in het jaar actief worden. Ze kunnen zich door trilling opwarmen, de haren houden ze langere tijd warm. Voor het trillen gebruiken ze de vliegspieren, die ze kunnen loskoppelen van de vleugels. Door deze eigenschappen kunnen ze ook vliegen bij bewolkt weer, een beetje regen of wind. Het vermogen om te trillen gebruiken ze ook om stuifmeel los te laten komen, wat de bestuiving bevordert. Sommige planten hebben ook de zwaardere hommel nodig om hun bestuivingsmechanisme in werking te stellen. Er zijn een aantal planten die vrijwel alleen door hommels worden bezocht, zoals veldsalie, witte dovenetel, vingerhoedskruid en ratelaar.

Bescherming en hulp

Zorg voor bloeiende planten over een lange periode, vanwege de lange vliegtijd. Je kan ook nesthulp aanbieden, bijvoorbeeld door een stapelmuur aan te leggen. Ze nestelen soms in speciale hommelmasten, als dat lukt is het vooral voor jezelf leuk om het hommelvek van nabij te kunnen bekijken. Om ze zover te krijgen moet er in de kist in ieder geval wat nestmateriaal liggen, van een oud muizen- of vogelnest, wat stro of droog mos. Maar de koningin is kieskeurig en niet snel tevreden.

Een hommelnest is niet gevaarlijk, de hommels zijn niet agressief en zullen hun nest alleen steken als verdediging, als ze echt bedreigd worden. Zit er een nest in de grond, bijvoorbeeld in het grasveld, dan is het even opletten, ze zullen steken als je op ze gaat staan.